

Brezmejno prostorje levo, desno, v globino dimenzije,
polaroid na moji dlani, Kokoschka.

Donava z leve, v desno panonska rdeča zarja. Požari.

Kako, zakaj večno pogled z juga, prizadeti pogled?
Vsipaj se božični sneg, zametaj Kärntnerstrasse,
dohode k motnozamračenim snackom, k Štefanovim
nikoli dograjenim stolpom!

Silvija
Borovnik

Drugobitje

Biti medvedka ni lahko. Zlasti, če se skrivaš. Ko sem bila majhna, me je mama jemala v naročje, misleč, da ljubkuje rdečelično punčko s svetlimi kodrčki in z bleščečimi očmi. Še sanjalo se ji ni, da je otrok na njenih rokah v resnici prijetno zavaljen medvedji mladič. Božala me je po laseh, ne da bi vedela, da je to bodoči kožuh, pestovala mi je ročice, bodoče šapice, previdno mi je rezala nohte, priostrene krempljčke. Smilila se mi je, ker mi je tako zaupala.

Vedela sem, da jo bom nekoč razočarala, da me bo, če že ne spoznala, nekega dne vsaj zaslutila. Njena ljubezen me je ganila, učila me je jazsem-malaroža, skoraj sem si premislila, skoraj sem se spremenila. Matere ne smeš razočarati, sem si govorila, poglej, s kolikšno toplino te češe, koliko raznobarnih sponk in pentelj ti dan na dan pripenja v glavo. Pa kakšne čevljuje ti kupuje, od ust si trga, da ti jih lahko. In na sejmu ti je kupila prstan, takega za punčke, z bunkico. Samo omenila si, da je lep, zaradi nje, da bi bila zadovoljna, ona pa je kar šla in ti ga kupila. Takoj in nesebično.

Me bo zdaj odkrila? sem se spraševala, ko me je odpeljala k frizerju. Naj ji povem? – Ne, ne še zdaj.

In tako sem pustila, da so me prvič po babje ostrigli, frizerka je bila čisto iz sebe od navdušenja, dobila je solzne oči, kako ljubek otrok, je cvilila in bila vseč sama sebi, ta otrok pa je jokal in gledal svojo porezano grivo, kako je padala s tistega smešnega privzdignjenega frizerskega stola, ki ima naslonjalo in se da zavrteti, na tla, se mešala s človeškimi lasmi, in razmišljal, kako bi si spet nekako prilepil na glavo tisto svoje kuštrovje, da se ne bi videlo, da ne bi nihče opazil, kakšno nakazo so napravili iz njega.

In ko so mi na koncu napravili še *rolo* ter jo okrasili z gromozansko pentljo, z dvema krakoma, ki sta mi segala do ušes, sem zgroženo ugotovila, da sem v nezaslišano sramoto svojega rodu.

A pri tem se ni končalo. Ne čofotaj po lužah, so rekli. Smehlaj se, so ukazali. Stripi niso zate, so poučevali. Kako se vendar obnašaš, so opozarjali.

Lepega dne sem se zavedela, da je že prepozno. Kdo in kaj sem, bi jim bila morala povedati že veliko, veliko prej. Predolgo sem odlašala, primerni trenutek sem za vedno zamudila.

Ob večerih sem obupano zrla v svojo medvedjo glavo. Od priprtega, vlažnega gobčka se je na ogledalu nabirala sopara. Dlaka na mojem životu je postajala gosta, voljna in mehka, svetila se je, najlepše ponoči, nozdrvi so se hlepeče širile za ostrim zrakom, v poželenju sem razpirala šape. Preproge pod tacami so me pričele bosti, ob pogledu na zloščeni parket sem se nasršila, sveže zlikane rjuhe so me skelele. Nehala sem se umivati, z vodo sem se opljuskala le tu in tam. Namesto da bi odhajala v šolo, sem se potikala po bližnjem parku in se drgnila ob drevesno skorjo. Mendrala sem travo, orošeno, nedolžno. Glodala listje z grmičevja, stikala za gobami in sladkimi koreninicami. Grebla po prsti. Sveža in mrzla zemlja me je oblivala pragrobo, sladostno in pošastno nežno.

Tukaj je hodil medved, so pričeli govoriti ljudje, ko so opazili odtise mojih šap v blatu. Medved! Medved! se je razširilo daleč naokrog. Morala sem se potuhniti. Nehala sem se potepati. Da so se pomirili. Nisem hotela, da bi me ustrelili in nagačili. Kajti lovci so mislili nadvse resno. V zelenih oblékah, okajem za pogum, in s pravimi puškami.

Čutila sem se. Gozd me je vabil. Spomladi me je zaščemelo sonce, mahnat zrak me je mučil. Pridi, je vpilo. Nisem mogla. Ne smeš, sem si ponavljala. Sama si kriva, igrala si in zdaj moraš igrati do konca. To je tvoja usoda, taka je tvoja *naloga*.

Potem, tik preden sem si premislila in se odločila za žival, sem se zaljubila. V pravega pesnika.

Spoznala sva se, ko je prišel študirat v naše mesto. S srcem na dlani in z vrečo krompirja pod pazduho. Odraščal je v številni družini, v težkih socialnih razmerah. Te so, kot je znano, potrebne za vse bodoče prave pesnike. Brez takih, čisto posebnih razmer, se kaj rado zgodi, da se nastajajoči pravi pesniki skvarijo in postanejo nepravi pesniki. V velikih in širokih družinah pa je navadno tudi veliko lačnih in prezebljih otrok, navadno tudi veliko skrbi, tako da niti mati niti oče ne utegneta prav dobro paziti na izrojene popadke svojega oblikujočega se otroka.

Tako je bilo tudi z mojim pesnikom. Cele dneve svoje rane mladosti je lahko preždel po kuhinjskih kotih in v miru zapisoval svoje prve sestradane verze. Bilo je prav razkošno: ne da bi ga bil kdo motil, je tiščal vratne podboje v sonete, mesarske muhe v haikuje, jajčne lupine pod vrbe in vse skupaj na samujoče topole, v črnih nočeh in belih dnevih. (Njegova usoda je lahko komu nasvet, kako dobiti pravega pesnika. A jaz ga za svojo zgodbo

že imam, eden na zgodbo je čisto dovolj in zato se mi ni treba izgubljeni po pedagogiki.)

Moj pravi pesnik je svojo prvo pesem napisal prav v trenutku, ko se je njegova šesta sestra polulala na kuhinjski pod, ko je oče cepil drva pred hišo in si s sekiro presekala koleno, ko je njegov dvojezični sosed zategnil svojo nedeljsko himno ojdunaveeee in ko je njegova mati zavekala ojsčim-semsitozaslužila. To je bila globoko občutena socialna pesem. Moj pesnik si jo je dolgo ogledoval. Najprej jo je prebral sam zase. Potem z napol priprtimi ustnicami, mrmrajoč. In nato še na glas. Najprej je poudaril vse srce trgajoče samoglasnike. Nato lirično obarvane pridevnike. In nazadnje še kruto razrvane glagole. To je bila tako sijajna pesem.

Pozneje jih je napisal še mnogo, mnogo več. Zato sem se tudi tako zaljubila vanj. Ker je imel tak občutek za *poezijo*.

Pravil mi je Marjetica. Bilo mi je všeč. Zazdelo se mi je celo, da sem si že od nekdanj želela biti Marjetica in ne medvedka. Pričela sem nastopati v vseh njegovih pesmih. Postala sem muza in la femme fatale. In nekega dne so se moje obleke znašle v njegovi omari, moja zobna ščetka v njegovem kozarčku. In nekega dne, čeprav spet ne vem, kako se je to zgodilo, sem opazila, da *kuham*. Malce sem se že zmedla. Najprej sem mislila, da mi to tako ali tako ne bo uspelo: juha bo prekipela, krompir se bo razkuhal, zasmodila bom kuhinjsko krpo, palačinke bodo odfrčale na tla, opekla in poparila se bom. A nič takega se ni zgodilo. Zato sem postala zelo pogumna, tako rekoč predrzna. Ko sem srečala prvo soseda na stopnišču, sem jo strmo pogledala in rekla: »A ne, kakšna draginja je danes!« In tudi ona me je strmo pogledala in odgovorila: »Pa še kakšna, le kam vse to pelje.« Nato sva obe zmajali z glavo in zavili oči, se druga drugi nasmehnila, rekli: »Bo že nekako« in izginili vsaka za svojimi vrati. Bila sem zelo zadovoljna. Vidiš, saj gre, sem si rekla, saj sploh ni težko. Lahko da bo celo zanimivo. Naslednjič sem se še bolj opogumila. Pri zalivanju rož sem se nagnila čez balkon in ogovorila soseda, plešastega, zadržtega, nič prijaznega človeka, o katerem so govorili, da pije in pretepa družino: »A ne, kako lep dan imamo danes.« Kar stresel se je od presenečenja, vrgla sem ga iz njegove vsevedne in vsevidne balkonske intimnosti, vzel je cigareto in ust in se potrudil v nasmešek: »O, pa še kako, pa še kako!« Potem se je pretresljivo zmedeno spet potopil v svoj časopis. Ko sem ga naslednjič srečala, mi je odprl vrata na hodnik in rekel: »Za vami, prosim.«

Strahno ponosna sem bila nase. Vzpostavila sem *sosedske odnose*. Tudi mojemu pesniku je bilo kar všeč, da sem bila tako *komunikativna*. On tega ni znal, a kot moškemu mu tudi nikoli ni bilo treba. Vedno je lahko ravnal v skladu s samim seboj in s svojo umetniško naravo. Od njega ni nikoli nihče pričakoval, da bo nasmejan, prijazen in urejen. Nikoli mu ni nihče nič branil. In včasih se mi je zazdelo, da mi zato kar malce zavida. Pesniki namreč vedno potrebujemo kaj takega, kar se ne sme, ne spodobi ali pa je prepovedano.

Nagrajeval me je s svojimi pesmimi. Njegovo duhovno prijateljstvo mi je zaljšalo pomivanje posode, stresanje preprog in likanje srajc, vse tiste

drobnarije torej, ki niso bile nikoli lirične narave in ni smelo biti zato zanje v pesmih nikoli prostora. Zakaj pesmi zahtevajo pesnikovo dušo, njegovo bistvo.

S tem bistvom pa je postajalo vedno bolj hudo. Moj pesnik je bil od dne do dne bolj turoben in mrk. Vedno manj je jedel, čeprav sem se s kuho zelo trudila, vedno bolj je pil in niti podenj nisem več smela legati. »Marjetica« mi je rekel samo še tu in tam in le še naključno. Bila sem žalostna. Moj pesnik bi za to stanje gotovo našel kakšno bolj bogato in razvejano prisposodbo, on to zna, jaz pa si žal ne morem izmisliti česa boljšega. Imela sem ga rada. Zato sem stiskala zobe in jokala v blazino. Vse ženske stiskajo zobe in jokajo v blazino, kadar so žalostne. Če bi o svoji nesreči potožila mami, bi se mi smejala. Muhe, bi rekla, minile bodo. Ne, k mami nisem mogla, mama ni bila nikoli zavetje, prisvojila si je medvedko in gotovo bi si tudi Marjetico. Moj pesnik pa me je vedno bolj skrbel in nikogar ni bilo, ki bi ga bila lahko vprašala za nasvet.

Cele dneve je posedal v napol zatemnjeni sobi in stokal. Z glavo je tolkel ob omaro, enkrat z leve, enkrat z desne. Da se ne bi kje preveč poznalo. Brž sem se oglasila, in oglasila sem se res nemudoma, zakaj teh treskov sem bila navajena. Pomenili so, da je moj pesnik v hudi stiski, ki tare duha, da kragulja odganja, ki vrta v srce, od stopal do reber, od nog do glave. Zato sem navadno brž pomolila nos v zatemnjeno sobo in z zgarnimi, a ljubečimi rokami žene proletarke odrinila vrata.

»Marjetica moja,« je hropel moj pesnik z glavo udarjajoč ob omaro, z rokami klateč okrog sebe, vihteč pri tem roman ali knjigo, v sami srajci, izpod katere so migale bridke dlačice, že čisto iz sebe. Navadno sem objela njegovo drgetajoče telo in mu nežno zašepetala, da naj mi *pove*. A vedno ni mogel takoj z jezikom na dan. Jezik, ki ni za lizanje, zahteva moč, besede premislek. In potrpežljivo sem čakala, zakaj navajena sem bila obnašati se kot prava dama.

»To je zato, ker se preveč ženeš,« sem mu očitala, »ker preveč tuhtaš, počivati moraš.«

»O, saj res, počivati,« se je razveselil moj pesnik in se zvalil z naslonjača v posteljo. Jaz pa sem se po prstih splazila iz sobe.

Potem sem mu cele dneve in noči prinašala juhice, obkladke, vroče in hladne, ga povijala in razvijala. Cele dneve in noči je tarnalo, tožilo, se premetavalo, suvalo in ruvalo tam v temni sobi.

Ko pa je ozdravel, se to ni pokazalo navzven. Barva njegovega obraza je ostala ista, telo sloko kot prej. Spet je pričel pisati svoje pesmi, le da nekoliko drugačne. V njih je zavračal najlepše besede na svetu. »Ljubiti« je postalo zanj skrajno smešno, »imeti rad« še bolj. Nič več mi ni pravil »Marjetica«, ampak »moja ženska«. On da ni kot mi, razkazujemo, razgajamo, razstavljamo svoje smehljaje in žalosti, slabotni navadniki smo, on pa vladar.

Lepega dne sem mu tudi sama prvič rekla »moj moški« in v družbi »moj gospod«. Preimenovanje ni bilo niti malo naporno in začudila sem se, kako lahko mi je zdrsnilo z jezika. On pa tega še opazil ni. Še naprej se je

posmehoval obleki, sprehodom, hoji v službo, nedeljam, letnim časom, družinam, trem obrokom na dan.

Ponoči je bil drugačen.

»Vse življenje je že za menoj,« mi je šepetal, »le kdo sem pravzaprav bil? Sem sploh kaj napravil?«

In ponavljala sem mu: »Si, si, velik pesnik si.«

Priznam. V zameno za te besede sem hotela svojo Marjetico. Ni je bilo.

Tistega pustnega torka sem odtavala sama v mesto. Moj moški je ta praznik preziral. Otročarija, prazna zabava, se je jezil. Meni pa so se zdele maske vedno zabavne, ljudje so se smejali, otroci so bili metuljčki, sonca, pikapolonice. Plavala sem. Pričelo je snežiti. Veliko, veliko prostora se mi je zahotelo, širokega kot nasmeh, sijočega. Zaletavala sem se v ljudi, srečnike s poslikanimi lici, povečanimi očmi, z narisanimi brki in umetnimi bradami. Veseljaško vrenje sem jemala za svoje, v njem misliti sploh ni bilo mogoče, kaj šele, da bi bilo treba.

Zaslišala sem znan glas. Obrnila sem se. Glas mojega moškega se je vil okrog nekega dekleta, lepega, bingljajočega od smehljajev. Utopljal se je v njej. Bila je eden izmed njegovih »novih odnosov«. Obstala sem. Nisem mu odrekala te pravice, samo vsakdanje hudo mi je postalo. Nenadoma se je zarisala dvojna, zabrisano prekrivajoča se slika: ona in jaz kot v lomljenem zrcalu, nič več nisem mogla razločiti – so bili njeni ali moji lasje? Ne, njeni so krajši, oči drugobarvne. A nasmeh kot moj. Stresala je z glavo kot jaz, stopala je zibajoče gibko, prikrito se je pripravljala nanj. Kot nekoč jaz. Bilo je strahotno. Kadar je segel po njej, se mu je umikala spogledljivo enako, enako navihano in vpijajoče ga je gledala. Imela ga bo rada.

Hodila sem za njima, nehote, brez želje po zasledovanju, le tako, za njim, svojim, za njo, ki sem jo poznala. Bila je praprijateljica, praljubica, praženska. Presenečenje se je prelilo v razbolelost. Nista me opazila, pustna gneča na cesti je bila prevelika. Objemal jo je tako enostavno, večno. Za hip sem obstala in vame se je zaletel velik, nedoločno našemljen moški. »Kje imate masko?« je pihnil. Z gnusom sem se mu izvila, a bilo je prepozno. Izginila sta v množici.

Stala sem. Dalje nisem mogla, gneča je postajala vedno hujša. Od zgornjega konca ulice je prihajal karneval, gostina objemajočih se, pojočih, vzklikajočih ljudi. Stoletno sama sem se stisnila ob vogal, hodili, plesali in stopicljali so mimo, tu in tam je kdo segel k meni, se mi zasmeljal in hotel, da bi se zasmejala tudi jaz. Maske hočejo maske, vsi ljudje naj bodo kot one, posnemajo naj njihove norčavosti, takih, ki bi stali ob strani in jih opazovali, ne prenesejo. Spotikale so so obme, me dregale, vlekale za roko in lase, se mi pačile v obraz, mi kazale jezik, se mi režale.

Zmrazilo me je. Stresla sem grivo. Okorno sem se prestopila z ene noge na drugo, oči se niso več znale smejati, nikoli več se ne bodo, in odmajala sem se od vogala v stransko ulico. Nikogar se mi ni bilo treba bati, nikogar nisem prestrašila. Ta smešna gostilna, sem pomislila, za vse ima vnaprej določene dneve, celo za strah.

Prerinila sem se na tramvaj in se odpeljala do zadnje postaje. Nato sem jo ubrala kar na slepo, a nedvomno, tam je bil, nekje v ozadju, moj gozd. Voznik tramvaja se mi je nasmehnil in mi pomahal. Dvignila sem šapo in mu odzdravila. Spodobilo se je, nekemu za slovo. In do takrat, ko bodo končno ugotovili, da so stopinje v blatu prave, mi je nenadoma ostalo mnogo, mnogo časa, dolgega kot življenje.